

EAPC - Novetats en matèria de Seguretat Social

La viduïtat de les parelles de fet: els requisits econòmics

28-11-2019

La qüestió dels drets que puguin ser aplicables a les unions de fet quan una determinada norma els estableix per a les unions matrimonials, és llargament debatuda. En realitat, la disfunció és provocada perquè el legislador, en àmbits molt específics -valgui d'exemple la protecció de la Seguretat Social per viduïtat-, ha establert conseqüències jurídiques a les unions no matrimonials, de manera que, *stricto sensu*, com a subjectes de dret deixen de ser unions de fet per convertir-se en unions de dret, i provoquen d'aquesta manera un innecessari i pernicios dualisme, des del punt de vista de la seguretat jurídica, en la regulació d'aquestes situacions.

Pel fa a la protecció per viduïtat, l'article 221 del [TRLGSS](#) defineix -a aquest efecte exclusiu- la parella de fet com la constituïda, amb anàloga relació d'afectivitat que la conjugal, pels qui, no trobant-se impedits per contraure matrimoni, no tinguin vincle matrimonial amb una altra persona i acreditin, mitjançant el corresponent certificat d'empadronament, una **convivència estable i notòria** amb caràcter immediat a la defunció de la persona causant i amb una durada ininterrompuda **no inferior a cinc anys**.

L'existència de parella de fet s'ha d'acreditar mitjançant la **certificació de la inscripció en algun dels registres específics** existents a les comunitats autònomes o ajuntaments del lloc de residència o mitjançant **document públic** en què consti la constitució d'aquesta parella. Tant la inscripció com la formalització del corresponent document públic s'ha d'haver efectuat amb una **antelació mínima de dos anys** respecte a la data de la defunció de la persona causant. En el cas de Catalunya, hi ha el [Registre públic de parelles estables](#), que gestiona el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Però la protecció per viduïtat de les parelles de fet no coincideix exactament amb la de les unions matrimonials, ja que en aquest últim cas el vincle és suficient per generar drets de protecció social. Per contra, quan la unió no tingui tal naturalesa, és a dir, quan es tracti d'una parella de fet en els termes de l'article 221 del TRLGSS, els **requisits** ordinaris són ampliat amb d'altres de **caràcter econòmic**:

1. Els ingressos de la persona beneficiària durant l'any natural anterior no han d'arribar al 50% de la suma dels propis i dels de la persona causant haguts en el mateix període. Aquest percentatge és del 25% si no hi ha fills comuns amb dret a pensió d'orfandat.

2. Si no es compleix el requisit anterior, s'ha d'acreditar que els ingressos del supervivent són inferiors a 1,5 vegades l'import del salari mínim interprofessional vigent en el moment del fet causant, requisit que s'ha de complir tant en el moment del fet causant de la prestació, com durant el període de la percepció. Aquest límit s'incrementa en 0,5 vegades la quantia del salari mínim interprofessional vigent per cada fill comú amb dret a la pensió d'orfandat que convisqui amb el supervivent.

Per tant, podem afirmar que el dret espanyol de protecció social ha incorporat les parelles de fet pel que fa a l'accés a les pensions de viduïtat, però els exigeix uns requisits de caràcter econòmic que no són presents quan la unió és matrimonial.

Aquesta circumstància ha generat un intens debat sobre la diferència de tracte, que culmina amb la [Interlocutòria del Tribunal Constitucional 8/2019](#), de 12 de febrer, que entén que és notòriament infundada la pretensió d'inconstitucionalitat del precepte del TRLGSS que inclou les parelles de fet en la protecció per viduïtat, ja que la decisió del legislador de condicionar el dret a les pensions de viduïtat de les persones supervivents de la parella de fet a la seva situació real de necessitat econòmica no suposa cap vulneració del principi constitucional d'igualtat, ja que no es pot considerar discriminatori el tracte diferencial atorgat pel legislador en tractar-se de diferents situacions jurídiques, lliurement triades en cada cas per les persones afectades, ja que el matrimoni a Espanya, des de la reforma de l'article 44 del [Codi civil](#) mitjançant la [Llei 13/2005](#), d'1 de juliol, no hi ha limitacions en l'accés a aquest contracte per raó de sexe, de manera que qualsevol persona amb capacitat d'obrar i que no incorri en alguna de les causes d'exclusió establertes en el Codi civil, pot contreure matrimoni lliurement.

El judici relacional d'igualtat, en definitiva, entre parelles de fet constitueix el tema central i es fa obvi que és objecte dels dubtes de constitucionalitat plantejats al TC sobre l'article 174.3 del [TRLGSS](#) de 1994 -avui article 221 del vigent TRLGSS de 2015- referides, per dir-ho amb les paraules de la Interlocutòria del Tribunal Constitucional 8/2019 "a preteses desigualtats entre diferents tipus de parelles de fet: entre parelles de fet la convivència de les quals estava acreditada i parelles de fet que no ho estava, entre parelles de fet amb descendència comuna i parelles de fet sense descendència, entre parelles de fet amb descendència comuna però amb diferent llinar de rendes i, finalment, entre parelles de fet l'acreditació de la convivència de les quals es regia pel dret civil privatiu d'una comunitat autònoma i parelles de fet a les quals aplicaven els mecanismes probatoris que disposa l'article 174.3 de la LGSS "(fonament jurídic 3).

Per tant, la qüestió, a més d'interessant, és altament debatuda doctrinalment i socialment. En aquest sentit, destaca l'article de la doctora María Emilia Casas Baamonde, catedràtica de dret del treball i de la Seguretat Social de la Universitat Complutense de Madrid i presidenta emèrita del Tribunal Constitucional, titulat "[La pensió de viduïtat de les parelles de fet i la seva legítima vinculació assistencial a situacions de necessitat econòmica](#)", de lectura molt recomanable.

Jorge Pérez Pérez

Doctor en dret. Delegat de la DE de la Inspecció de Treball i Seguretat Social. Professor UAB.
Director del Postgrau en Ocupació